

ALLAME MECLİSÎ

<"xml encoding="UTF-8?">

ALLAME MECLİSÎ

Doğumu

Muhammed Bâkır bin Muhammed Takî bin Maksut Ali Meclisî, Allame Meclisi ve İkinci Meclisî diye meşhurdur. 1307 h.k. yılında İsfahan'da doğdu.

Ailesi

Son asırlarda Şianın iftihar ettiği bir ailedir. Bu ailede yüze yakın büyük alim yetişmiştir.

1- Allame'nin büyük babası; hafız, alim Ebu Naim İsfahanî, Tarih-i İsfahan ve Hilyet'ul-Evliya kitaplarının yazarıdır.

2- Allame'nin babası; Mevla Muhammed Takî Meclisî, Birinci Meclisî diye meşhurdur (1003-1070 h.k.). Manevî keramet ve mucizelerî vardır. O muhaddis ve büyük bir fakihdir. Çeşitli kitaplar telif etmiştir.

Muhammed Takî Meclisî, Şeyh Bahaî ve Mir Dâmad'ın talebesidir. Çeşitli ilimlerde uzman ve zamanının taklit mercii idi. Taklit mercii olmasına rağmen Cuma Namazı da kıldırıyordu.

İsfahan'ın Cuma İmamı da o idi. Eğittiği kişilerden oğlu Allame Meclisî (en çok babasından istifade etmiştir), Ağa Hüseyin Hansarî ve Molla Salih Mazenderanî'dir.

3- Allame'nin Molla Azizullah ve Molla Abdullah adlarında iki kardeşi daha vardı ki çok takvalı, zahit ve ilim sahibi kimselerdi. Ehl-i Beyt (a.s) mektebini tebliğ ve halkı hidayet etmek için Hindistan'a sefer edip orada ikâmet ettiler.

4- Allame Meclisî ailesi, sadece erkekleri eğitmedi. Hatta kadınları da erkeklerin yanı sıra ilmî konularda büyük makamlara ulaştılar. Allame Meclisî'nin dört kız kardeşi vardı. Hepsi de araştırmacı yazar ve müellif idiler.

Onların eserlerinden bazıları şunlardır: Şerh-i Kâfî, el-Müşterekât fî'r-Rical, Şerh-i Şerai'il-İslam, Şerh-i Metali ve Şerh-i Kaside-i Dîbil-i Hazaî. Bu büyük alime kadınların kocaları da İslam aleminin en büyük alimlerindendir.

Molla Salih Mazenderanî, Molla Mirza Şirvanî, Molla Ali Astarâbadî ve Mirza Muhammed Fasfaî.

5- Allame Meclisî'nin beş oğlu vardı. Hepsi de babalarının huzurunda ilim ve irfan öğrenerek ilmî makamlar elde ettiler.

6- Allame'nin dâmatları da ki beş taneydiler; hepsi alim idiler. Allame özel bir teveccühle kızlarını onlarla evlendiriyordu.

Bunlara ilaveten o asrın alimleri ve büyükleri Allame Meclisî ile çok sıkı diyalog içerisindeydiler. Vahit Behbehânî, Bahr'ul-Ulum, Tabatabaî Burucerdî, Riyaz'ul-Ulema'nın sahibi Mirza Abdullah Efendi, Şehrîstânî vs..

Allame Meclisî'nin, çeşitli ilimlerdeki uzmanlığı o kadar meşhurdur ki hiçbir açıklamaya ihtiyaç yoktur. Allame Meclisî adı, içtihat ve fıkıh alanında güneş gibi parlıyor. Allame Meclisî, tüm ilimleri kendinde toplayan büyük alimlerden idi.

O çeşitli ilimlerde örneğin; tefsirde, fıkıhta, usul-u fıkıhta, tarihte, ricalde ve dirayede en önde gelenlerdendi. Bihar'ul-Envar'da kısa bir göz gezdirmek, her şeyi çok açık belirtmeye yetiyor. Bunların yanı sıra aklî ilimlerde de uzmandı.

Mantıkta, felsefede, matematikte, coğrafyada, tıpta, astronomide, edebiyat ve gizli ilimlerde. Bihar'ul-Enver'deki Kitab'us-Semâ ve'l-Âlem'e kısa bir göz geçirmek, onun ne kadar kapsamlı bir şahsiyet olduğunu ortaya koyar.

Bazıları onu bütün dallarda uzmanlık yönünden İslam tarihinde eşsiz ve benzersiz

zikretmişlerdir.

Allame, müşkül hadisler konusunda çok ince ve çok zarif birisidir. Ayetler ve rivayetler hakkındaki beyanları çok dakik ve çok güzeldir. Onlarda çok az hata ve yanlışlığa rastlanır.

Allame Meclisî, Ehl-i Beyt (a.s) hadisleri incelemesine ilaveten fıkıhta da uzmandı. Ama Bihar'ın fıkha ait ciltlerini temize çekme fırsatı bulamamıştır.

Manevî Şahsiyeti

Din alimleri üstatlarından sadece ilim ve bilgi almıyorlar. Belki bunun yanı sıra manevî şeyleri ve suluklarını da üstatlarının kontrolünde yaparlar. Allame Meclisî,

ilmî mertebeleri kazandığı gibi hatta ondan daha hızlı manevî makamları da kazanıyordu ve böylece gerçek alim-i rabbanî oldu. Bu iddia onun ahlakî özelliklerini incelemekle ispatlanır. En önemli ahlakî özellikleri şunlardır:

1- Allah'ı Anma: Çok kıymetli öğrencisi Seyit Nimetullah Cezairî, üstadı hakkında şöyle demiştir: "Allame, Allah'ı anmaktan hiçbir an gaflet etmezdi ve tüm işlerini Allah'a yakın olmak, O'nun rızasını almak için yapardı.

2- Ziyaret: Allame, hidayet imamlarının (a.s) ziyaretlerine çok önem verirdi. O, günün şartlarına nazaran genellikle yolculuklar çok zor ve ağır şartlar altında gerçekleşiyordu. Buna rağmen Allame defalarca Irak'taki, Arabistan'daki imamları ziyaret etti. Birkaç defa da hacca müşerref oldu.

3- Tevessül: Allame'nin imamlardan (a.s) gelen dualara özel bir teveccühü vardı. Onun için de Bihar'ul-Envar'da dua ve ziyarete çok geniş yer vermiş, bununla beraber dua ve ziyaret hakkında özel kitaplar yazmıştır.

Bunlardan Zâd'ul-Maad, sonraki dua kitaplarının mercii ve kaynağıdır ve Tuhfet'uz-Zair, Ziyaret-i Camia ve Semat dualarının tercümesidir.

4- Züht ve Sakınma: Bu büyük insanın en önemli özelliklerinden birisi onun çok takvalı, sakınan ve sade yaşantılı olmasıdır. Allame, Safevîler döneminde yaşıyordu ve Safevî Devleti'nin Şeyh'ul-İslam'ı idi. Tek kelimeyle devletin tüm imkânları onun elindeydi. Ama buna rağmen tam bir perhizlik ve züht ile yaşamını sürdürüyordu.

5- Tevazu: Bu da Allame'nin başka bir kişisel özelliklerinden idi. O, hiç kimsenin toplumdaki kariyeri, büyüklüğü veya küçüklüğü onu etkilemezdi. O, Seyit Ali Han Medenî'nin Sahife-i Seccadiye'ye yazdığı şerhten Bihar'da birçok konuyu nakletmiştir.

Seyit Ali Han, Allame'den 15 yaş küçük ve makamı da Allame'nin makamına ulaşamaz.

Kısacası, bunca manevî kemaller ve çeşitli ilimlerin bu adamda olması, onu mümtaz bir şahsiyet kılmıştır ki, tarihte onun gibisine çok zor rastlanılır.

Siyasî Ortam

Şia alimleri, tarih boyunca maruz kaldıkları siyasi baskılara, mahrumiyetlere vs. rağmen çok aşırı zahmetlere katlanmış, çok kıymetli eserler bırakmışlardır.

Onlar tüm zorluklara tahammül ederek Şialık fidanını kanlarıyla suladılar ve Peygamber (s.a.a)'in bu büyük ve azâmetli mirasını bizlere ulaştırdılar.

Bu arada her ne zaman baskılar nispeten azaldığında, ortam müsait olduğunda, Şia fakihlerinin, alimlerinin, filozoflarının eşi ve benzerine rastlanmayacak bir şekilde yeşerdiğini görüyoruz.

Bunlardan Âl-i Bûye zamanında Şeyh Mufid ve Şeyh Tûsî'yi saymak mümkündür. Yine Safevî döneminde Allame Meclisî, bu sözün en açık şahididir.

Allame Meclisî, Safevî şahlarının kendilerini Şiî bilmelerinden ve imamlara mensup olduklarını iddia etmelerinden, çeşitli konularda ve gereken istifadeyi fazlasıyla elde etti. Şianın en büyük hadis ansiklopedisinin o dönemin haricinde maddi imkânsızlıklarla yazmaya imkân yoktu.

Allame Meclisî, I. Şah Abbas zamanında doğdu. Şah Abbas; siyasetçi, uyanık ve bilgin biri idi. Ama acımasız ve taş kalpli idi. Ondan sonra Şah Safî padişah olduğunda Irak, İran hükümet merkezinden kopmuştu.

Şah Safî'den sonra II. Şah Abbas 9 yaşında padişah oldu. Taç koyma merasiminde Allame (r.a) ondan içki, kumar vb.kötü şeylerin satılmasını ve kullanılmasını yasaklamasını istedi, o da kabul etti. Daha sonra o da diğer şahlar gibi içki ve diğer kötü alışkanlıklara yakalandı.

İçtimaî Konumu

Allame, halkın nezdinde çok etkili idi. O; derin ilmi, manevî etkisi ve iç açıcı beyanıyla halkı meyhane ve kahvehane köşelerinden çıkarıp camilere çekmeyi başarmıştı.

Onun zamanında camiler tıklım tıklım doluydu. Özellikle de Ramazan aylarında ve Kadir gecelerinde.

Allame, Safevî şahları üzerinde de çok etkiliydi. O, güçlü bir siyasetçi de olduğu için güzel tedbirleriyle yetersiz şahların döneminde ülkeyi düşmanların saldırısından koruyordu.

Allame'nin ölümünden sonra ülke karışınca Afganlar İran'a saldırdılar ve Safevî Hükümeti'ni yıktılar. Allame, siyasî ve toplumsal gücünden istifade ederek çok zor ve az bulunan eski alimlerin kitaplarını çoğalttı ve Şia kültür kaynağını yok olmaktan kurtardı.

İlmî Metodu

Allame Meclisî, ahbarî ve usulî arasında orta yolu seçmişti. Büyük bir hadisçi olmasına rağmen aklî ilimlere de özel bir ilgisi vardı. O felsefe okumuş, hatta felsefe üstatlarından sayılırdı.

Bununla beraber her şeyi asıl kaynağı olan vahiyde buluyordu. Tüm çabasını ve çalışmalarını mâsumların hadislerini yazmaya ve neşretmeye sarf ediyordu.

O, dini konulardaki tahrif ve saptırmalara karşı çok hassas ve ciddi idi. Kendi zamanında sofiliğin yayıldığını fark etti ve onlara karşı ciddî tedbirler aldı. Onlarla mücadele etti. Ehl-i Beyt'in yardımıyla da bir hayli başarılar elde etti.

Allame'nin Lakabı

Allame Muhammed Bâkır Meclisî, bu iftihar dolusu lakabı Vahit Behbahanî, Allame Bahr'ul-Ulum ve Şeyh-i Âzam Ensarî gibi büyükler tarafından aldı. Bu büyük şahsiyetlerin her birisi çok dalgalı ilim ve irfan denizidirler.

Ama Allame'nin bu ilmî makam ve menzilesini görünce onu bu lakaba layık gördüler. Hakikaten de o, kendi zamanının allamesiydi. İsfahan'ın Şeyh'ül-İslam'ı

Allame Meclisî, 1098 h.k. yılında Safevî padişahı Süleyman Şah tarafından İsfahan'ın Şeyh'ül-İslam'lığı makamına atandı. Şeyh'ül-İslamlık makamı, o günün en yüksek dinî ve icraî makamı idi.

O, halk arasındaki dâvalarda kadı ve hakim idi. Tüm dinî işler, direkt olarak onun eliyle uygulanıyordu. Dinî vergiler (zekât, humus, nezir vs.) ona verilirdi. Şeyh'ül-İslam, yoksul ve kimsesizlerin sorunlarıyla da ilgilenirdi.

İşin enteresan tarafı şu ki Allame, bu makamları şahın ısrarı ve istirhamıyla kabul etmişti. Aynı toplantıda birkaç kez "yalvarıyorum, istirham ediyorum" cümlelerini ifade etti. Allame ömrünün sonuna kadar bu makamlarda bâki kaldı.

Üstatları

Allame'ye (r.a) ait birçok bilgimiz vardır. Ancak, üstatları hakkında elimizdeki bilgi azdır. Onun rivayet şeyhlerini biliyoruz. Ama kimin huzurunda bilfiil öğrenim gördüğü meçhuldür. Üstat ve şeyhlerinden bazıları ise şunlardır:

1-Babası Muhammed Takî Meclisî (ö: 1070); nakli ilimlerde Allame'nin üstadıydı.

2- Ağa Cemal'in oğlu Merhum Ağa Hüseyin Hansarî (ö: 1098); Allame'nin aklî ilimlerdeki
üstadiydı.

Şeyhler:

3- Mevla Muhammed Salih Mazenderanî (ö: 1086)

4- Molla Muhsin Feyz Kaşanî (ö: 1091)

5- Seyit Ali Han Medenî (ö: 1120); Sahife-i Seccadiye'nin şarihi.

6- Şeyh Hür Âmulî (ö: 1104); Vesail'uş-Şia kitabının müellifi.

Hatırlatılması gerekir ki son bu iki büyük şahsiyetler Allame'ye rivayet nakli için icazet verdikleri
gibi, kendileri ondan icazet de almışlardır. Buna göre Allame'nin öğrencilerinden de
sayılmışlardır.

Talebeleri

Bin kişiden fazla öğrenci, Merhum Allame'nin huzurunda ilim tahsil etmişlerdir. Allame, bunların
pek çoğuna icazet de vermiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

1-Seyit Nîmetullah Cezairî

2- Câfer bin Abdullah Kemereî İsfahanî

3- Zeyn'ül-Abidin bin Şeyh Hür Âmulî

4- Süleyman bin Abdullah Mahuzî Bahrânî

5- Şeyh Abdurrazzak Gilanî

6- Abdurıza Kâşanî

7- Muhammed Bâkır Biyabankî

8- Mirza Abdullah Efendi İsfahanî; aynı zamanda Riyaz'ul-Ulema'nın da müellifidir.

9- Seyit Ali Han Medenî; Riyaz'us-Sadikîn'in müellifi (Sahife-i Seccadiye'nin şerhi).

10- Şeyh Hür Âmulî

11- Molla Sîmâ Muhammed bin İsmail Fesayî Şirazî

12- Muhammed bin Hasan, Fazil Hindi ve daha birçokları...

Eserleri

Allame Meclisî, çok bereketli bir ömür geçirdi. O, 73 yıllık hayatında yüzden fazla Arapça ve Farsça kitap yazmıştır.

Bunlardan sadece bir tanesi Bihar'ul-Envar'dır ki 110 cilttir. Bir diğeri Mir'ât'ul-Ukul'dur ki 26 cilttir. Ayrıca, 40 cilt kitap daha yazdığı söyleniyor.

Allame'nin ilk yazdığı eser el-Ezvan ve'l-Mekadir'dir. Bunu, 1063 yılında yazmıştır. Son yazdığı kitap ise Hakk'ul-Yakin kitabıdır. Bunu da 1109 yılında, yani vefatından bir yıl önce yazmıştır.

Allame'nin bazı eserleri şunlardır:

1- Bihar'ul-Envar: Hadis ve tarih ansiklopedisidir. Bu kitapta Kurân-ı Kerim'in birçok ayetlerini de tefsir etmiştir.

2- Mir'ât'ul-Ukul: Sıkat'ul-İslam Kuleynî'nin kitabının şerhidir.

3- Milaz'ul-Ahyar: Şeyh Tûsî'nin Tehzib kitabının şerhidir, 16 cilttir.

4- el-Feraid'ut-Tarife: Sahife-i Seccadiye'nin şerhidir.

5- Şerh-i Erbaîn Hadis: Seçme hadisler alanında yazıla gelmiş en güzel eserdir.

6- Hakk'ul-Yakin: İtikat konulu bir eser olan bu kitabın orijinal dili Farsça'dır. Bu konuda Allame'nin daha birçok eseri vardır.

7- Zâd'ul-Maad: Amel ve duaların aylara göre dağılımını içeren bu kitap da Farsça'dır.

8- Tuhfet'uz-Zair: Ziyaret hakkındadır, orijinal dili Farsça'dır.

9- Ayn'ul-Hayat: Vaizler ve hikmetli sözler içerir. Ayetlerin yanı sıra mâsumların (a.s) da sözlerinden derlenmiştir, Farsça'dır.

10- Sırat'un-Necat

11- Hilyet'ul-Muttakîn: İnsanların günlük olarak ve hayatları boyunca yapmaları gereken sünnet amelleri ve bunların âdâbını içerir.

12- Hayat'ul-Kulub: Peygamberler tarihi yanı sıra Ehl-i Beyt (a.s)'ın da hayatlarını konu alan bu kitap 5 cilt olup orijinal dili Farsça'dır.

13- Mişkat'ul-Envar: Hayat'ul-Kulub'un özetidir.

14- Cila'ul-Uyun: Ehl-i Beyt (a.s)'ın tarihini ve musibetlerini içerir; Farsça'dır.

15- İmam-ı Zaman Hz. Mehdi (a.s)'ın Tevkiat-ı Şerif'i, tercümesi ile beraber.

16- Özel hadislerin tercümesi, Tevhid-i Mufaddal gibi.

17- Duaların ve ziyaretlerin tercümesi hakkındaki kitapları büyük ziyaret ve sanat duası gibi.

18- Çeşitli mevzular hakkındaki risaleleri, çeşitli ayetlerin tefsirleri, birçok alimin hayatları ve hal tercümeleri.

Çok uzun ve sıkıcı olmasın diye biz bunların birçoğunun adını tek tek zikretmekten sakınıyoruz.

Allame'nin eserlerinde dikkatimizi çeken nokta şu ki, eserlerinin çoğu Farsça'dır. Bunun manası şu ki, hitap ettiği toplum Fars olduğu için onları hidayet ve irşat etmek için onların kendi dilleriyle konuşmuş ve kendi dilleriyle yazmıştır.

Vefatı

Allame'nin aydın ömrü, 73 yıl etrafına ışık tuttuktan sonra 27 Ramazan 1110 h.k. tarihinde İsfahan'da söndü ve cihan, bu büyük alimin feyzinden mahrum oldu.

Allame öldüğü gün yarım kalan birçok işleri vardı ki daha onları tamamlayamamıştı. Bunlardan bazıları; Bihar'ul-Envar'ın tekmilesi, Müstedrek'ül-Bihar'dır.

Ama bu hak yolun yolcuları, seçilmişleri, alimleri, onun yolunu devam ettirdiler. Ne var ki bir .alimin yerinde açılan boşluğu hiçbir şey ve hiçbir kimse dolduramaz